

УДК 378.147:004.8

Цюпак І.М.

Херсонський державний університет, Херсон, Україна

ORCID ID: 0000-0002-7427-8588

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК НАВЧАЛЬНИЙ АСИСТЕНТ: СУПЕРЕЧНОСТІ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

DOI 10.14308/ite000816

Анотація. У статті проаналізовано особливості використання штучного інтелекту в освітньому процесі закладу вищої освіти на прикладі підготовки здобувачів педагогічного факультету. Актуальність дослідження зумовлена активним упровадженням сервісів штучного інтелекту в навчальну діяльність здобувачів освіти та ускладненням процесу об'єктивного оцінювання результатів їхньої навчальної діяльності. Метою дослідження є визначення частки здобувачів освіти, які використовують штучний інтелект під час виконання практичних і самостійних робіт (у тому числі приховано), а також аналіз їхнього ставлення до етичності та можливих наслідків такого використання.

У дослідженні використано методи теоретичного аналізу наукових джерел, аналізу інституційних політик використання штучного інтелекту, педагогічного спостереження та анкетування. Емпіричну базу становлять результати аналізу практичних, самостійних та інтегрованих завдань з освітніх компонентів підготовки здобувачів спеціальності А2 «Дошкільна освіта», а також результати опитування здобувачів різних рівнів вищої освіти.

Виявлено суперечність між потенціалом штучного інтелекту як навчального асистента та практиками його використання здобувачами освіти як інструмента спрощення виконання завдань і заміщення власної аналітичної діяльності. Установлено, що у випадках дозволеного використання штучного інтелекту оцінювання часто зміщується з перевірки рівня знань на оцінювання якості сформульованих запитів, тоді як у завданнях, де використання ШІ не передбачене, фіксується приховане застосування сервісів штучного інтелекту. Зроблено висновок про необхідність переосмислення підходів до формулювання навчальних завдань, розроблення критеріїв оцінювання та формування у здобувачів освіти навичок відповідального, усвідомленого й етично вмотивованого використання штучного інтелекту в освітньому процесі.

Ключові слова: штучний інтелект; вища освіта; педагогічна освіта; академічна доброчесність; оцінювання навчальних досягнень; дошкільна освіта; цифрові освітні технології.

В останні десятиліття система вищої освіти зазнала стрімкого технологічного розвитку, що супроводжується активним впровадженням цифрових інновацій у освітній процес. Наукові дослідження в цій галузі охоплюють широкий спектр питань, зокрема використання штучного інтелекту, цифрових освітніх технологій, персоналізованого навчання та віртуальних освітніх середовищ. Ці трансформації суттєво змінюють підходи до організації навчальної діяльності та переосмислюють роль усіх учасників освітнього процесу.

Однією з домінуючих тенденцій сучасної освіти є інтеграція штучного інтелекту в освітні практики, що відкриває нові можливості для вдосконалення традиційних методів навчання та формування інноваційних педагогічних моделей. Штучний інтелект (ШІ) розглядається не лише як інструмент автоматизації рутинних освітніх завдань [10], а й як інтелектуальний помічник, здатний адаптувати навчальні матеріали до індивідуальних потреб здобувачів освіти, забезпечувати персоналізований зворотний зв'язок та підтримувати розвиток навчальної автономії. Так, Шаров С. та Галчанська В. зазначають, що за допомогою штучного інтелекту легко реалізується автоматизація підбору навчальних та

наукових текстів для читання, що пришвидшує отримання інформації без зайвого опрацювання великого масиву матеріалу та можливість отримання конкретних та релевантних рекомендацій від штучного інтелекту [9].

Персоналізоване навчання з використанням штучного інтелекту, за визначенням Воротнікової І., Дзябенко О. та Морзе Н., передбачає створення унікального навчального досвіду для кожного студента, враховуючи його інтереси, потреби, стиль навчання та рівень знань [2].

Гриценчук О. акцентує увагу на тому, що автоматизація освітніх процесів, зростання ефективності виконання рутинних завдань, реалізація персоналізованого підходу до навчання з використанням систем штучного інтелекту, спрощення дистанційного навчання привертають увагу як педагогів, так і здобувачів, роблять їх користувачами сервісів штучного інтелекту [3, с. 158].

З урахуванням порівняльного аналізу існуючих міжнародних політик використання штучного інтелекту в освітній сфері, Щедріною М. та Драч І. розроблено рекомендацій для університетів України щодо створення власних інституційних політик використання штучного інтелекту [11].

Проте, ряд науковців наголошують на викликах та ризиках щодо використання штучного інтелекту в освіті (Гуревич Р., Коношевський Л., Коношевський О., Воевода А., Люльчак С., Куцак Л., Омельченко С., Гончар Л., Головка С., Потап'юк Л., Сасюк А.): цифрова нерівність, недостатня підготовка педагогів і брак нормативної бази вдосконалення в Україні; етичні питання, як конфіденційність даних та академічна доброчесність, вимагають чітких стандартів; в інклюзивній освіті ризики включають невідповідність технологій культурним і віковим особливостям [4; 7; 8; 12].

Результати наукових досліджень засвідчують значний потенціал штучного інтелекту для підвищення ефективності освітніх процесів, зокрема через автоматизацію рутинних завдань, реалізацію персоналізованого навчання та розширення можливостей доступу до навчальних ресурсів. Водночас активне використання сервісів штучного інтелекту в освітній діяльності актуалізує потребу у формуванні чітких нормативних орієнтирів та інституційних механізмів регулювання їх застосування, особливо в контексті забезпечення академічної доброчесності та педагогічної доцільності.

Політика академічної доброчесності щодо штучного інтелекту в українських університетах наголошує на прозорості, етичності та відповідальності, забороняючи використання штучного інтелекту для створення творів без належного цитування чи самостійного внеску.

Саме тому впровадження штучного інтелекту в освітній процес закладу вищої освіти має здійснюватися з урахуванням затверджених політик і регламентів, що визначають умови, межі та принципи його використання. Так, у підготовці навчальних матеріалів для здобувачів Педагогічного факультету Херсонського державного університету враховано особливості впровадження штучного інтелекту, що визначає «Інституційний регламент використання сервісів на основі штучного інтелекту в Херсонському державному університеті» [6], який доповнює та імплементує «Загальні політики використання штучного інтелекту в навчанні, викладанні й дослідженнях у Херсонському державному університеті» [5].

Політика академічної доброчесності щодо штучного інтелекту в українських університетах наголошує на прозорості, етичності та відповідальності, забороняючи використання ШІ для створення творів без належного цитування чи самостійного внеску. Ці політики узгоджуються з національним законодавством та рекомендаціями НАЗЯВО, оновленими у 2025 році [1].

Мета дослідження - визначити частку здобувачів освіти, які використовують штучний інтелект під час виконання практичних робіт (у тому числі приховано), та проаналізувати їхнє ставлення до етичності й можливих наслідків такого використання.

Методи та організація дослідження. У дослідженні застосовано комплексний підхід, що поєднує якісний аналіз (педагогічне спостереження за виконанням практичних робіт) та

кількісний аналіз (анкетування). Опитування проводилося за допомогою авторської анкети, яка містила як закриті запитання (для статистичного аналізу частоти використання ШІ), так і відкриті запитання (для виявлення ставлення та пропозицій студентів щодо правил використання ШІ).

Результати практичних робіт порівнювалися з «ідеальними» згенерованими відповідями для виявлення ознак прихованого використання ШІ (стилістика чатів, типові помилки). Статистичні дані анкетування представлені графічно у вигляді діаграм.

Опитування було проведено серед здобувачів, які опанували освітні курси (нижче по тексту), практичні та самостійні роботи яких було проаналізовано. Так у опитуванні взяли участь 27 здобувачів спеціальності А2 Дошкільна освіта: другого (магістерського) РВО - 74,1% (20 осіб) та першого (бакалаврського) РВО - 25,9% (7 осіб), рисунок 1.

Рівень вищої освіти

27 відповідей

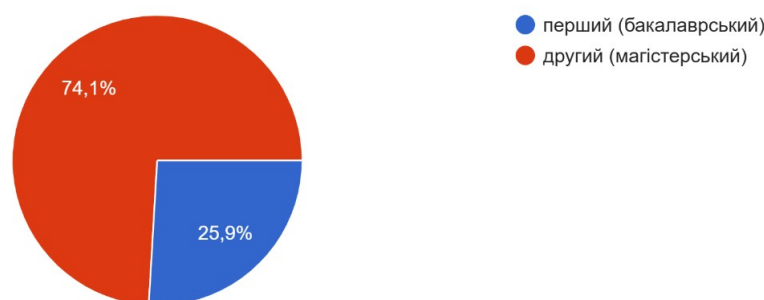

Рис. 1. Респонденти за рівнем вищої освіти

Основою для опитування було вивчення того, як здобувачі освіти усвідомлюють межі допустимого використання штучного інтелекту, чи розглядають його як навчальний інструмент чи як засіб спрощення виконання завдань, а також чи пов'язують використання ШІ з можливими наслідками для оцінювання результатів навчання. Саме ці аспекти зумовили необхідність проведення емпіричного дослідження у формі опитування здобувачів педагогічного факультету, спрямованого на виявлення поширеності різних моделей використання штучного інтелекту та рівня усвідомлення академічних і оцінювальних наслідків такої діяльності.

На рисунку 2 подано показники сприймання здобувачами використання ШІ в навчанні: 48,1% вважають, що його використання залежить від типу завдання та вимог викладача, 44,4% - що це допоміжний навчальний інструмент, 3,7% - це сучасна норма навчання і 3,7% - що це порушення правил курсу. Отже, суспільна думка майже поляризована - ШІ одночасно сприймається як корисний інструмент і як регульований засіб у навчанні.

На Вашу думку, використання ШІ в навчанні — це:

27 відповідей

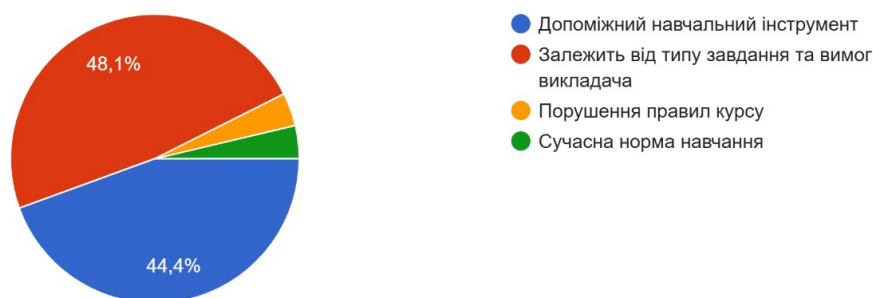

Рис. 2. Сприйняття штучного інтелекту під час вивчення курсу.

Щодо фактичного використання ШІ (ChatGPT, Claude, Gemini тощо), то 74% респондентів так чи інакше використовували ШІ (14,8% - так, регулярно; 59,3% - так, іноді), 18,5% використовували у тих завданнях, що передбачено в силабусі й 7,4% - не використовували (рис. 3).

Чи використовували Ви інструменти штучного інтелекту (ChatGPT, Claude, Gemini тощо) під час виконання практичних робіт на цьому курсі?

27 відповідей

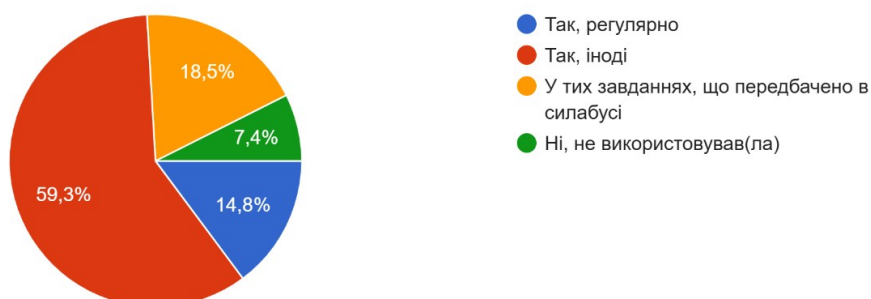

Рис. 3. Показники використання штучного інтелекту під час вивчення курсу.

Оцінюючи відповіді здобувача на практичні завдання згенеровані штучним інтелектом, де в освітньому курсі дозволене використання штучного інтелекту, викладач вимушений оцінювати не знання здобувача, а вміння користуватися асистентом, адже, як зазначено у документі «Загальні політики використання штучного інтелекту в навчанні, викладанні й дослідженнях у Херсонському державному університеті»: «Це ввічливий асистент, тому від запитань залежать відповіді. Якщо питання сильні, то і відповіді будуть цікаві. Якщо слабкі, то і у відповіді будуть загальні фрази» [5].

Дана тенденція була помічена при виконанні практичних завдань здобувачами педагогічного факультету з освітніх компонент, наприклад:

«Вступ до спеціальності», для здобувачів 1 курсу першого (бакалаврського) РВО. Завдання «Складіть самостійно чи користуючись ШІ, список «ТОП-5 правил ефективної самостійної роботи» для здобувача-першокурсника. Оформіть у вигляді поради-пам'ятки (постер/буклет)». Більшість здобувачів у роботі вказали не лише поради, а й надали короткі інструктивні роз'яснення, до кожної поради, частина здобувачів -перерахувала тільки поради. Обговорюючи на практичному занятті згенеровані матеріали здобувачі ділилися міркуваннями про те, що деякі рекомендації у згенерованих порадах для них були

незрозумілими, що потребувало додаткового пошуку, наприклад у рекомендації «Плануй та пріоритетизуй» було запропоновано використовувати метод «Помодоро», про який здобувачка не знала й додатково отриману інформацію додала до записів.

«Теорія і методика співпраці закладу дошкільної освіти з родинами», для здобувачів 4 курсу та 3 курсу (термін навчання 2 роки 10 місяців) першого (бакалаврського) РВО. Завдання «Користуючись III розробити «Алгоритм формування педагогічної культура батьків» та представити отриману інформацію, проаналізувати запропоновані складові», - деякими здобувачами, окрім алгоритму та аналізу складових, було додатково вказано «Практичні рекомендації для вихователя (коротко)», «Можливі виклики та застереження» та інша додаткова інформація, що свідчить про самостійні пошукову мотивацію до розширення власних компетентностей з досліджуваної теми.

Інтегроване завдання у курсі «Технологія мовленнєво-ігрової діяльності дошкільників», для здобувачів 1 курсу другого (магістерського) РВО, що передбачало самостійний аналіз документу та робота з штучним інтелектом, потребувало відокремленої роботи «Прочитайте освітню лінію «Мовлення дитини» у Базовому компоненті дошкільної освіти (січень, 2021). Визначте, які саме мовленнєві компетентності формуються у дітей за цим документом. Користуючись III зробіть по 2 приклади ігор, які можуть сприяти реалізації кожної з компетентностей». Проте, лише не значна кількість здобувачів звернулися до Базового компонента дошкільної освіти, щоб виписати компетентності та задати відповідний запит-звернення до чату, решта здобувачів одразу звернулися із запитом про створення ігор для реалізації мовленнєвих компетентностей і навіть не перевірили їх відповідність, що й дало підстави стверджувати про несамотійність виконуваного завдання. Однак, навіть згенеровані ігри не були проаналізовані на відповідність віку, що знову свідчить про відсутність аналізу наданої відповіді, про що вказано у документі «Загальні політики використання штучного інтелекту в навчанні, викладанні й дослідженнях у Херсонському державному університеті»: «Чат можна асоціювати з асистентом, який прискорює Вашу роботу, але він не може придумати кінцевий продукт. За це відповідає автор роботи» [5].

«Технологія керівництва логіко-математичним розвитком дітей», для здобувачів 1 курсу другого (магістерського) РВО. Практичне завдання «Користуючись III, зробити добірку ігор, які реалізують мету з аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення (в алгоритмі запиту вказати вік, мету, передбачити роботу зі збагачення та активізації словника, обладнання, інструкцію/правила, хід, підсумок гри)», при чітко наданому запиті з урахуванням усіх складових картотека ігор у всіх здобувачів була сформована. Проте, при виконанні другої частини завдання: «Одну з ігор розробити з урахуванням віддаленого навчання (на вибір: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення) – вік, мета, презентація чи онлайн-розробка, інструкція, питання до дітей логічного характеру, що реалізують мету», - у незначній частини здобувачів було завдання виконано поверхово, а саме представлено алгоритм створення гри з розписаними рекомендаціями, щодо оформлення і в якій програмі зробити гру, тексти відповіді були оформлені притаманні чату.

Чи було Вам відомо, що використання ШІ не передбачене умовами виконання переважної більшості практичних робіт курсу?

27 відповідей

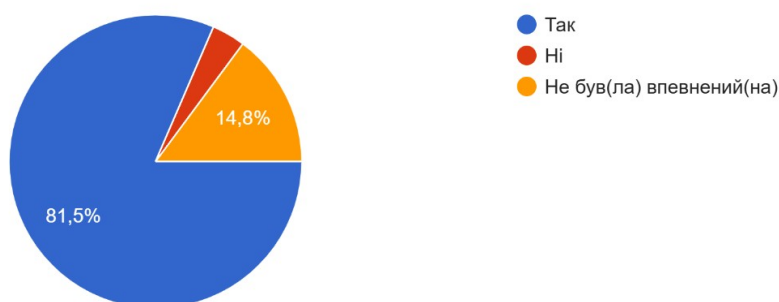

Рис. 4. Усвідомлення використання штучного інтелекту під час виконання завдань курсу.

Щодо обізнаності про політику освітнього курсу й особливостей використання ШІ в підготовці до практичних та самостійних робіт, а саме дозволене і заборонене, то 81,5% - так, знали про заборону, 14,8% - не були впевнені у заборонах, і 3,7% - не знали. Таким чином, навіть за умови поінформованості, більшість все одно використовує ШІ (рис. 4).

У інших практичних завданнях до вище описаних курсів, що не передбачали використання штучного інтелекту, було помічене їх використання, наприклад:

«Вступ до спеціальності», для здобувачів 1 курсу першого (бакалаврського) РВО. «Послугуючись Інтернет-джерелами, доберіть 5 висловів видатних педагогів про професію педагога, вихователя. Вислів, що сподобався прокоментуйте», - у одній третій робіт «особистий» коментар був згенерований штучним інтелектом, це було помітно по оформленню тексту. «Послугуючись мережею інтернет, знайти фрагмент фільму/мультфільму де представлено діяльність вихователя, педагога, вчителя (за можливості показати фрагмент на парі, у конспект практичного записати назву фільму, рік виходу на екран та вказати часові відрізки фрагменту у відео ряді). Вкажіть: Що привернуло увагу в педагогічній дії, діяльності персонажів? Які педагогічні функції було висвітлено (чи порушено)? Зробіть коментар до його змісту аналізуючи позитивні чи негативні складові зображеного режисером», - у роботах невідповідність зазначеного у власному коментарі: вік (дошкільний вік), тоді як персонаж має шкільний чи підлітковий вік – асистент ШІ підлаштовує відповіді під попередні запити здобувача спеціальності А2 Дошкільна освіта; у відповіді надано перелік фільмів/мультфільмів без опису на конкретно поставлені питання; оформлення відповіді притаманне.

«Теорія і методика співпраці закладу дошкільної освіти з родинами», для здобувачів 4 курсу та 3 курсу (термін навчання 2 роки 10 місяців) першого (бакалаврського) РВО, у завданні «Проаналізувати на сайті ЗДО річний план та звіт (бажано за один і той же навчальний рік), виписати складові щодо співпраці ЗДО з родинами вихованців (план) та їх реалізацію (відповідно звіту). Підготувати розгорнуту відповідь-висновок, щодо складових річного плану співпраці та реалізації його у звіті», - у здобувачі, які виконували роботу за допомогою штучного інтелекту інформація подана у вигляді окремої аналітики плану і окремої аналітики звіту, що можна пояснити відокремленим наданням файлів для аналізу чату. У деяких роботах було згенеровано відповідь без опори на існуючий заклад освіти та наявні плани та звіти, а відповідно – не було надано для аналізу документи, а просто поставлене завдання без конкретизації.

Освітні компоненти «Технологія мовленнєво-ігрової діяльності дошкільників» та «Технологія керівництва логіко-математичним розвитком дітей» для здобувачів 1 курсу

другого (магістерського) РВО передбачають завдання, які не обмежують у використанні штучного інтелекту під час розроблення ігор, занять, вправ, освітніх ситуацій та інших матеріалів для роботи з дітьми, проте помітна тенденція «сліпого копіювання», тобто не враховується теоретичний матеріал за змістом курсу та попередніх знань з дошкільної педагогіки та дитячої психології, що помітно у текстах робіт: розмиті вікові межі; не враховуються програмні вимоги; завдання однотипні, бо побудовані на основі назв, що подані у практичному завданні як приклади тощо.

Особливого значення ці процеси набувають у контексті підготовки здобувачів педагогічного факультету, адже майбутні педагоги мають не лише опановувати сучасні цифрові інструменти, а й формувати компетентності, необхідні для їхнього педагогічно доцільного, етичного та відповідального використання. У цьому контексті штучний інтелект дедалі частіше застосовується здобувачами освіти під час виконання практичних, самостійних і творчих робіт, що потребує чіткого усвідомлення меж допустимого використання таких технологій. Уточнюючи мету використання ШІ, здобувачам було запропоновано обрати декілька варіантів відповідей, найпопулярніші: 81,5% - для пошуків ідей або прикладів, 44,4% - формулювання висновків та 40,7% - формулювання відповідей, 33,3% - для перевірки або редагування власної роботи, як помічника з теорією - 22,2%, а 7,4% - не використовували, 3,7% - для повного виконання завдань. У більшості здобувачів, ШІ переважно використовується як помічник, а не як інструмент повного виконання роботи (рис. 5).

Рис. 5. Мета використання штучного інтелекту під час вивчення курсу.

У практичних та самостійних роботах вказаних курсів, в яких не було передбачене використання штучного інтелекту, було наявне оформлення відповіді притаманне чату, в поодиноких випадках з наявністю коментарів та запитань асистента. На рисунку 6 подано питання про приховані мотиви. Серед опитуваних 7,4% - вказали, що не використовували ШІ, 66,7% - частково змінювали відповіді згенеровані ШІ та 25,9% - не вважали необхідним маскувати чи приховувати.

Чи намагалися Ви приховати використання ШІ під час здачі практичної роботи?

27 відповідей

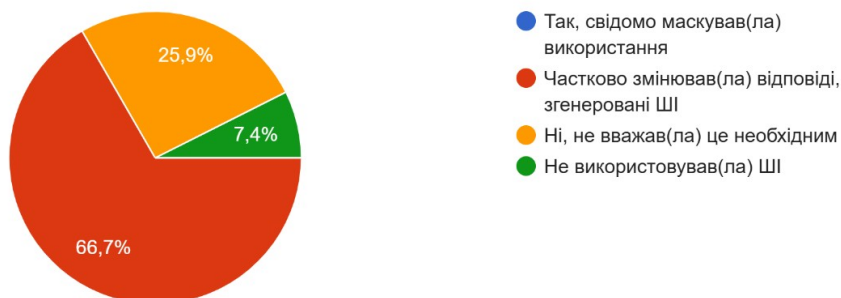

Рис. 6. Визначення прихованого використання штучного інтелекту під час виконання завдань курсу.

Відсутність усталених підходів і чітких регламентів щодо використання штучного інтелекту в освітньому процесі створює низку викликів, зокрема ризики зниження рівня самостійності здобувачів освіти та порушення принципів академічної доброчесності. Водночас формування навичок розумного та усвідомленого використання інструментів штучного інтелекту може стати важливим чинником підвищення якості професійної підготовки майбутніх педагогів, розвитку їхнього критичного мислення та готовності до роботи в умовах цифровізованого освітнього середовища.

Уточнюючи ставлення здобувачів до використання ШІ без дозволу викладача, було з'ясовано, що 7,4% вважають це порушенням академічної доброчесності й надали відповідь - так (однозначно порушення), а 3,7% - не вважають це порушенням, їх відповідь – ні. Однак решта здобувачів, з яких 37% надали відповідь, що скоріше так, вважають це порушенням, 33,3% було важко відповісти, а 18,5% надали відповідь, що - скоріше ні. Отже, немає чіткого консенсусу, адже більшість здобувачів не мають сформованої позиції, що свідчить про розмиті норми або нестачу офіційних роз'яснень (рис. 7).

Чи вважаєте Ви використання ШІ без дозволу викладача порушенням академічної доброчесності?

27 відповідей

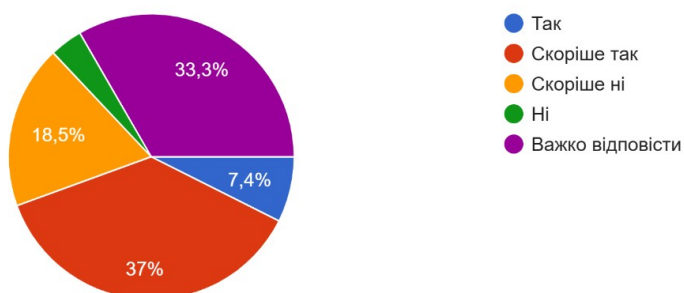

Рис. 7. Усвідомлення дотримання політик курсу щодо використання штучного інтелекту.

Аналіз виконаних практичних, самостійних та інтегрованих завдань здобувачами освіти свідчать про неоднозначність освітніх практик використання штучного інтелекту в навчальній діяльності та ускладнення процесу об'єктивного оцінювання навчальних досягнень. Виявлені розбіжності між дозволеним і фактичним використанням сервісів

штучного інтелекту, а також між очікуваним рівнем самостійності здобувачів і реальною якістю виконаних робіт, зумовлюють необхідність глибшого аналізу не лише результатів навчальної діяльності, а й ставлення самих здобувачів до використання штучного інтелекту в освітньому процесі.

Щодо усвідомлення здобувачами можливих наслідків використання ШІ без дозволу викладача й так, що це порушує політику освітнього курсу - 66,7% здобувачів розуміли, що це позначиться на зниженні оцінки, проте 18,5% вважали, що не буде негативних наслідків і 14,8% - усвідомлювали, що робота може бути анульована. Відповідно результатів, вважаємо, що здобувачі освіти використовуючи штучний інтелект у виконанні завдань де він не передбачений, очікують переважно «м'які» санкції, що може стимулювати ризиковану поведінку (рис. 8).

Які можливі наслідки використання ШІ без дозволу викладача Ви усвідомлювали?

27 відповідей

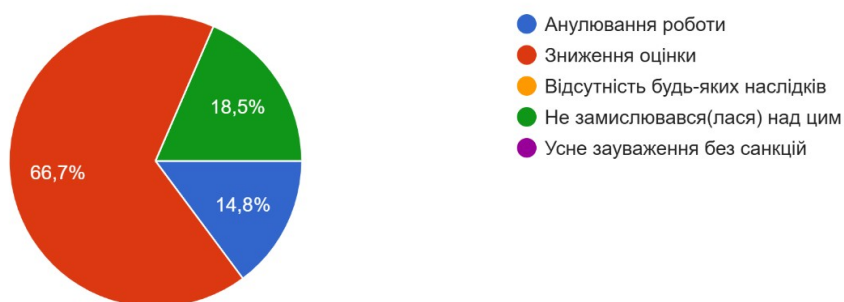

Рис. 8. Усвідомлення наслідків щодо використання штучного інтелекту під час виконання завдань, де це не передбачено.

Відповідно до позиції, щодо використання здобувачами ШІ відкрито, якби правила курсу чітко дозволяли це з певними обмеженнями - 48,1% здобувачів відкрито б його використовували, 44,4% - частково й 7,4% - не використовували б, навіть якщо дозволено. Отже, формально правила існують, але для майже половини здобувачів вони недостатньо однозначні (рис. 9).

Чи використовували б Ви ШІ відкрито, якби правила курсу чітко дозволяли це з певними обмеженнями?

27 відповідей

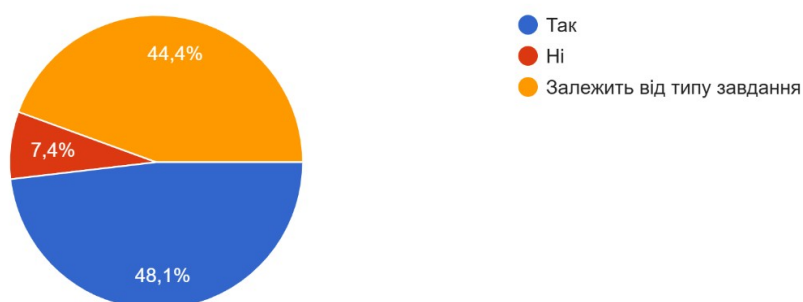

Рис. 9. Усвідомлення наслідків щодо використання штучного інтелекту під час вивчення курсу.

Особисте бачення здобувачами формулювання правил використання ШІ в освітньому процесі, було надано у відкритих відповідях: «ШІ потрібно використовувати свідомо,

перевіряючи достовірність інформації в інтернеті; для ідей та натхнення для виконання завдання», «використовувати, але не повністю брати відповіді з ШІ, тільки деякі приклади», «використання ШІ в навчанні має бути дозволене, але з чіткими правилами, щоб кожен студент добре розумів, у яких саме завданнях і в яких межах він може користуватися ШІ», «використання тільки як ідеї», «ШІ виступав тільки як допоміжний засіб, а не повністю замінював думку здобувача(якщо творча робота - генерування ідей, а здобувач доповнює і розширює її, якщо більш теоретична - ШІ може коротко відповісти на питання, а здобувач обмірковує її (тобто якщо погоджується з нею - навести свої приклади, якщо ні - пояснити чому саме і навести свою думку)», «використовування у деяких випадках, не на постійній основі», «ШІ був лише допоміжним засобом, а не основним. Студент має керуватися матеріалами викладача, а не ШІ», «студенти мають декларувати, якщо вони використовували», «використання ШІ вказувати це в своїй роботі», «ШІ був лише як допоміжний інструмент для пошуку», «використання ШІ для вирішення певних проблем, для дискусій, а не для виконання всієї роботи», «студент має чесно показувати, як саме він його використав». Аналіз відкритих відповідей засвідчив, що уявлення здобувачів освіти про правила використання штучного інтелекту в освітньому процесі є достатньо структурованими та зосередженими навколо кількох ключових смислових домінант.

«ШІ як допоміжний, а не заміняний інструмент навчальної діяльності». Найбільш поширеною позицією є розуміння штучного інтелекту виключно як допоміжного засобу, що не має замінювати власне мислення здобувача. Респонденти наголошують, що ШІ доцільно використовувати для генерування ідей та натхнення, уточнення або структурування інформації, як інструмент пошуку прикладів. При цьому підкреслюється неприпустимість повного копіювання згенерованих відповідей та необхідність їхнього осмислення, доповнення й адаптації відповідно до змісту завдання.

«Диференціація використання ШІ залежно від типу навчального завдання». У відповідях простежується чітке усвідомлення необхідності різних підходів до використання ШІ залежно від характеру завдання: у творчих роботах - як джерело ідей із подальшим самостійним розширенням; у теоретичних завданнях - як коротка відповідь або орієнтир, що потребує подальшого критичного осмислення, аргументації та прикладів з боку здобувача. Це свідчить про формування у частини респондентів елементів методичної та рефлексивної культури використання цифрових інструментів.

«Усвідомлене та вибіркове використання ШІ». Здобувачі акцентують увагу на тому, що використання штучного інтелекту має бути: не постійним, а ситуативним; свідомим і контрольованим; спрямованим на підтримку навчання, а не на спрощення виконання завдань. Окремо наголошується на необхідності перевірки достовірності інформації, отриманої за допомогою ШІ, через інші джерела.

«Прозорість і декларування використання ШІ». Суттєвим аспектом, що неодноразово повторюється у відповідях, є вимога відкритості та академічної доброчесності, а саме здобувачі наголошують на важливості декларувати факт використання ШІ й зазначати, яким саме чином і на якому етапі він був застосований, демонструвати власний внесок у кінцевий результат роботи. Це вказує на інтуїтивне прагнення до формалізації правил та зниження ризиків порушення академічної доброчесності.

«Потреба у чітких і зрозумілих правилах». Респонденти підкреслюють важливість: чітко визначених меж дозволеного використання ШІ; зрозумілих для здобувачів правил щодо того, у яких завданнях і в яких обсягах допускається застосування штучного інтелекту; узгодженості цих правил із вимогами викладача та освітнього компоненту.

Таким чином, відкриті відповіді здобувачів свідчать про наявність усвідомленого запиту на регламентоване, етичне та педагогічно доцільне використання штучного інтелекту в освітньому процесі. Водночас зафіксовані позиції підтверджують суперечність між розумінням ШІ як навчального асистента та практиками його використання, що потребує подальшого методичного супроводу, уточнення критеріїв оцінювання та формування

культури відповідального застосування цифрових інструментів у підготовці майбутніх педагогів.

Отримані спостереження та аналіз виконання практичних, самостійних і творчих завдань здобувачами спеціальності А2 Дошкільна освіта засвідчують наявність низки суперечностей у використанні штучного інтелекту як навчального помічника в освітньому процесі закладу вищої освіти. З одного боку, штучний інтелект виступає ефективним інструментом підтримки навчальної діяльності, що сприяє розширенню інформаційного поля здобувачів, активізації пізнавального інтересу, формуванню навичок пошуку, структурування та узагальнення інформації. У випадках, коли використання ШІ є дозволеним і методично спрямованим, він може стимулювати самостійну пошукову діяльність, рефлексію та поглиблення змістового розуміння навчального матеріалу.

З іншого боку, зафіксовані приклади виконання завдань свідчать про ризик підміни навчальної діяльності механічним відтворенням згенерованих відповідей, що унеможливорює об'єктивне оцінювання рівня знань, умінь і професійних компетентностей здобувачів освіти. У таких випадках оцінюванню підлягає не результат інтелектуальної діяльності здобувача, а якість сформульованого запиту до штучного інтелекту та здатність відтворити або формально адаптувати отриману відповідь без належного аналізу, осмислення й педагогічної інтерпретації.

Суттєвою суперечністю постає розбіжність між задекларованою роллю штучного інтелекту як асистента навчальної діяльності та фактичним його використанням як заміника власного аналітичного й творчого мислення здобувача. Це проявляється у поверховому виконанні завдань, ігноруванні першоджерел і нормативних документів, відсутності критичного аналізу згенерованих матеріалів, неврахуванні вікових, програмних і психолого-педагогічних вимог, що є особливо небезпечним у процесі підготовки майбутніх педагогів.

Окремої уваги потребує суперечність між інституційно визначеними політиками використання штучного інтелекту та реальними освітніми практиками здобувачів, які у низці випадків демонструють несвідоме або неконтрольоване застосування ШІ навіть у тих видах навчальних робіт, де його використання не передбачене. Це ускладнює забезпечення принципів академічної доброчесності та потребує перегляду підходів до формулювання завдань, критеріїв оцінювання та методичного супроводу навчальної діяльності.

Висновки. Таким чином, використання штучного інтелекту в освітньому процесі університету актуалізує необхідність переосмислення традиційних підходів до оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, зокрема в частині розмежування результатів самостійної діяльності та результатів, отриманих за допомогою цифрових асистентів. Вирішення окреслених суперечностей можливе за умови формування у здобувачів вищої освіти культури відповідального та усвідомленого використання штучного інтелекту, а також розроблення чітких педагогічних стратегій, що дозволяють оцінювати не лише кінцевий продукт, а й процес мислення, аналізу та професійного обґрунтування прийнятих рішень.

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у: комплексному аналізі досвіду оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти в умовах активного використання штучного інтелекту під час підготовки навчальних робіт; розробленні та апробації критеріїв і інструментів оцінювання, які дозволяють диференціювати результати самостійної навчальної діяльності здобувачів і результати, отримані за підтримки штучного інтелекту, з урахуванням процесу аналізу, обґрунтування та педагогічної рефлексії; аналіз взаємозв'язку між рівнем цифрової та академічної культури здобувачів освіти і якістю використання ними штучного інтелекту у навчальній діяльності, а також на визначення педагогічних умов формування навичок усвідомленого, відповідального та етично вмотивованого застосування ШІ в освітньому процесі; підготовці майбутніх педагогів до використання штучного інтелекту у власній професійній діяльності, зокрема як інструменту підтримки, а не заміщення педагогічного мислення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Берназюк, Ян. (2025). Академічна доброчесність, використання ШІ у науці та навчанні (механізм GAIDeT). 26 листопада 2025 року. URI: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/159_AI_Academic_Integrity_GAIDeT_bernaziuk.pdf.
2. Воротнікова, І.П., Дзябенко, О., Морзе, Н.В. (2025) Виклики впровадження персоналізованого навчання з використанням штучного інтелекту у вищій освіті. Інформаційні технології і засоби навчання, 1 (105). 144-157. doi: 10.33407/itlt.v105i1.5893. URI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745254>.
3. Гриценчук, О. (2024). Використання штучного інтелекту в освіті: тенденції та перспективи в Україні та за кордоном. Журнал кафедри ЮНЕСКО «Професійна освіта впродовж життя у XXI столітті», 2 (10), 152–161. [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(10\).2024.0012](https://doi.org/10.35387/ucj.2(10).2024.0012).
4. Гуревич, Р., Коношевський, Л., Коношевський, О., Воєвода, А., & Люльчак, С. (2024). Інтеграція штучного інтелекту в сферу освіти: проблеми, виклики, загрози, перспективи. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 72, 170-186. URI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-72-170-186>.
5. Загальні політики використання штучного інтелекту в навчанні, викладанні й дослідженнях у Херсонському державному університеті. Івано-Франківськ 2023. 18 с. URI: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx?id=00653012-555c-46b2-bb64-05ba9bf26773>.
6. Інституційний регламент використання сервісів на основі штучного інтелекту в Херсонському державному університеті (наказ від 27.05.2025 № 266-Д). URI: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%A8%D0%86.pdf?id=d5b852e2-adbf-46be-80e8-ad62b1d71531>.
7. Куцак, Л. В. (2025). Штучний інтелект у сучасній освіті: перспективи застосування та виклики. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 74, 27-37. URI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-74-27-37>.
8. Омельченко, С., Гончар, Л., Головка, С. (2025). Інтеграція штучного інтелекту в освітній процес підготовки майбутніх економістів. Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти, 1(23), 31–40. URI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.23.2025.334012>.
9. Шаров, С. В., Галчанська, В. В. (2025). Використання генеративного штучного інтелекту як необхідний крок на шляху модернізації змісту освіти. Українські студії в європейському контексті: зб. наук. пр. 2025. № 11. 387 с., 346. URI: http://obrii.org.ua/usec/storage/conference/zb_vol11_2025.pdf#page=347.
10. Шевченко, Л. С., Уманець, В. О., Розпутня, Б. М. (2024). Застосування генеративного ШІ для автоматизації завдань викладачів у ЗП(ПТ)О. *Електронне наукове фахове видання “ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ”*, (17), 160–170. URI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.1711>.
11. Щедрина, М., Драч, І. (2024). Рекомендації закладам вищої освіти щодо впровадження штучного інтелекту в освітній процес. Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія», (5), 203-214. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psych-2024-1.30>.
12. Potapiuk, L., Sasiuk A. (2025). Integrating Artificial Intelligence as an Advanced Learning Tool into Ukrainian Inclusive Educational Environment”, *OD*, vol. 47, no. 4, pp. 35–43, Feb. 2025. URI: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/1176/950>.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bernaziuk, Yan. (2025). Akademichna dobrochesnist, vykorystannia ShI u nautsi ta navchanni (mekhanizm GAIDeT) [Academic Integrity and the Use of Artificial Intelligence in Research and Education (the GAIDeT Mechanism)]. 26 lystopada 2025 roku. URI: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/159_AI_Academic_Integrity_GAIDeT_bernaziuk.pdf [in Ukrainian].
2. Vorotnikova, I.P., Dziabenko, O., Morze, N.V. (2025) Vyklyky vprovadzhennia personalizovanoho navchannia z vykorystanniam sztuchnoho intelektu u vyshchii osviti [Challenges of Implementing Personalized Learning Using Artificial Intelligence in Higher Education]. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia, 1 (105). 144-157. doi: 10.33407/itlt.v105i1.5893. URI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745254> [in Ukrainian].
3. Hrytsenchuk, O. (2024). Vykorystannia sztuchnoho intelektu v osviti: tendentsii ta perspektyvy v ukraini ta za kordonom [He use of artificial intelligence in education: trends and prospects in ukraine and abroad]. Zhurnal kafedry YuNESKO «Profesiina osvita vprodovzh zhyttia u XXI stolitti», 2 (10), 152–161. [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(10\).2024.0012](https://doi.org/10.35387/ucj.2(10).2024.0012).
4. Hurevych, R., Konoshevskiy, L., Konoshevskiy, O., Voievoda, A., & Liulchak, S. (2024). Intehratsiia sztuchnoho intelektu v sferu osvity: problemy, vyklyky, zahrozy, perspektyvy [Integration of Artificial Intelligence into the Education Sector: Problems, Challenges, Risks, and Prospects]. Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems, 72, 170-186. URI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-72-170-186> [in Ukrainian].
5. Zahalni polityky vykorystannia sztuchnoho intelektu v navchanni, vykladanni y doslidzhenniakh u Khersonskomu derzhavnomu universyteti [General Policies on the Use of Artificial Intelligence in Learning, Teaching, and Research at Kherson State University]. Ivano-Frankivsk 2023. 18 s. URI: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx?id=00653012-555c-46b2-bb64-05ba9bf26773> [in Ukrainian].
6. Instytutysiinyi rehlament vykorystannia servisiv na osnovi sztuchnoho intelektu v Khersonskomu derzhavnomu universyteti [Institutional Regulations on the Use of Artificial Intelligence–Based Services at Kherson State University] (nakaz vid 27.05.2025 № 266-D). URI: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%A8%D0%86.pdf?id=d5b852e2-adbf-46be-80e8-ad62b1d71531> [in Ukrainian].
7. Kutsak, L. V. (2025). Shtuchnyi intelekt u suchasni osviti: perspektyvy zastosuvannia ta vyklyky [Artificial Intelligence in Contemporary Education: Application Prospects and Challenges]. Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems, 74, 27-37. URI: <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2024-74-27-37> [in Ukrainian].
8. Omelchenko, S., Honchar, L., Holovko, S. (2025). Intehratsiia sztuchnoho intelektu v osvitnii protses pidhotovky maibutnikh ekonomistiv [Integration of Artificial Intelligence into the Educational Process of Training Future Economists]. Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty, 1(23), 31–40. URI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.23.2025.334012> [in Ukrainian].
9. Sharov, S. V., Halchanska, V. V. (2025). Vykorystannia heneratyvnoho sztuchnoho intelektu yak neobkhidni krok na shliakhu modernizatsii zmistu osvity [The Use of Generative Artificial Intelligence as a Necessary Step toward Modernizing Educational Content]. Ukrainski studii v yevropeiskomu konteksti: zb. nauk. pr. 2025. № 11. 387 s., 346. URI: http://obrii.org.ua/usec/storage/conference/zv_vol11_2025.pdf#page=347 [in Ukrainian].

10. Shevchenko, L. S., Umanets, V. O., Rozputnia, B. M. (2024). Zastosuvannia heneratyvnoho ShI dlia avtomatyzatsii zavdan vykladachiv u ZP(PT)O [Application of Generative Artificial Intelligence for Automating Teachers' Tasks in Vocational (Professional and Technical) Education Institutions]. Elektronne naukove fakhove vydannia "VIDKRYTE OSVITNIE E-SEREDOVYShchE SUCHASNOHO UNIVERSYTETU", (17), 160–170. URI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2024.1711> [in Ukrainian].
11. Shchedrina, M., Drach, I. (2024). Rekomendatsii zakladam vyshchoi osvity shchodo vprovadzhennia shtuchnoho intelektu v osvittii protses [Recommendations for Higher Education Institutions on Implementing Artificial Intelligence in the Educational Process]. Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity. Seria «Pedahohika. Psykholohiia», (5), 203-214. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2024-1.30> [in Ukrainian].
12. Potapiuk, L., Sasiuk A.(2025). Integrating Artificial Intelligence as an Advanced Learning Tool into Ukrainian Inclusive Educational Environment", *OD*, vol. 47, no. 4, pp. 35–43, Feb. 2025. URI: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/1176/950> [in English].

Iryna Tsiupak

Kherson State University, Kherson, Ukraine

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AS A LEARNING ASSISTANT: CONTRADICTIONS IN ASSESSING LEARNING OUTCOMES OF PEDAGOGICAL EDUCATION STUDENTS

Abstract: *The article analyzes the peculiarities of using artificial intelligence (AI) in the educational process of higher education institutions, focusing on the training of students of a pedagogical faculty. The relevance of the study is determined by the active integration of AI-based services into students' learning activities and the growing complexity of ensuring objective assessment of learning outcomes under these conditions. The purpose of the study is to identify the proportion of students who use artificial intelligence while completing practical and independent assignments (including hidden use) and to analyze their attitudes toward the ethical aspects and potential consequences of such use.*

The research methodology combines theoretical analysis of scientific sources, analysis of institutional policies regulating the use of artificial intelligence, pedagogical observation, and a survey of students. The empirical basis of the study includes the analysis of practical, independent, and integrated assignments within educational components of the A2 "Preschool Education" program, as well as the results of a survey involving students of different levels of higher education.

The findings reveal a contradiction between the declared potential of artificial intelligence as a learning assistant and the actual practices of its use by students as a tool for simplifying task completion and substituting their own analytical activity. It is established that in cases where the use of AI is permitted, assessment often shifts from evaluating students' knowledge and competencies to assessing the quality of their prompts and interactions with AI tools. At the same time, in assignments where AI use is not allowed, instances of hidden application of AI services are identified. The study substantiates the need to reconsider approaches to task design and assessment criteria, as well as to develop students' skills of responsible, conscious, and ethically grounded use of artificial intelligence in the educational process.

Keywords: *artificial intelligence; higher education; pedagogical education; academic integrity; assessment of learning outcomes; preschool education; digital educational technologies.*

Licensed under CC BY-NC-SA 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Стаття надійшла до редакції 16.12.2025

The article was received 16 December 2025